

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА, МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

DOI: 10.18372/2307-9061.65.17038

УДК 342.95(477)(045)

І. Л. Бородин,

доктор юридичних наук, професор

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1874-3238>

Г. В. Рибікова,

кандидат юридичних наук

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4562-4362>

ІСТОРИКО-ПРАВОВА ПРИРОДА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВопорушення (ПРОСТУПКУ) ТА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ

Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03680, Київ, Україна
E-mails: ivanl.borodin1111@gmail.com, arybikova@ukr.net

Мета: визначення правового регулювання інституту адміністративної відповідальності, в контексті якого важливим є розуміння адміністративного правопорушення (проступку) та інституту адміністративної юстиції. **Методи дослідження:** у роботі використані феноменологічний, герменевтичний; соціологічний; логічний; діалектичний методи. **Результати:** поглиблені знання про адміністративне правопорушення (проступок) як виду юридичної відповідальності та інститут адміністративної юстиції як правових явищ відповідно до основоположних стандартів суспільства, держави і права, у їх взаємозв'язку. **Обговорення:** проаналізовано історичний аспект правового регулювання адміністративного правопорушення та адміністративної юстиції в Україні, у результаті чого обґрунтовано думку про те, що інститут адміністративної юстиції в Україні у своєму становленні бере свій початок в російській імперії, продовжує розвиватися в Радянському Союзі, а потім і в Україні, вважаємо, що цей інститут є одним із актуальних напрямків побудови в Україні правової держави.

Ключові слова: адміністративне право; адміністративне правопорушення (проступок); адміністративна юстиція; адміністративне судочинство; адміністративний процес; кримінальний злочин; кодекс.

Постановка проблеми та її актуальність.

Буття права – галузі права, інституту права, норми права – можливе лише на основі властивих для нього параметрів. Історизм стосується як буття права, так і форм його прояву. Право опосередковане соціально-історичним досвідом [1, с. 13].

Інститут адміністративної відповідальності функціонує давно. На сьогодні, прийнятий ще у 1984 році Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП) давно уже не відоб-

ражає зміни, які відбуваються в суспільних відносинах України, незважаючи на велику кількість змін і доповнень, внесених у даний нормативний акт. А бажання законодавця його покращити звертає увагу на проблеми, вирішення яких є об'єктивною необхідністю.

В контексті даної проблематики одним із ключових питань є і питання щодо запровадження адміністративної юстиції в Україні, оскільки вона, будучи складовою правового забезпечення прав та свобод людини і громадяни-

на, об'єктивно пов'язана із становленням та функціонуванням інституту адміністративної відповідальності.

Актуальність дослідження питань адміністративного правопорушення (проступку) в сучасній Україні постала не тільки у зв'язку з необхідністю уточнення питань теорії. Вона обумовлена і суто практичними завданнями розвитку національного адміністративного права. Законодавство про адміністративні правопорушення покликане комплексно виконувати охоронну функцію держави, спрямовану на попередження посягань на широке коло відносин, у тому числі у сфері власності, екології, підприємництва, державного управління, міграційної політики та інших сферах діяльності і життя суспільства [2, с. 5].

Подолання проблем у цій частині адміністративного права, має, очевидно, розпочинатися із переосмислення адміністративного правопорушення (проступку).

І говорити про адміністративне правопорушення (проступок) як юридичний феномен можливо лише в контексті запровадження та функціонування адміністративної юстиції, як специфічного виду судового контролю у сфері державної виконавчої влади та місцевого самоврядування, який проявляється у втручанні суду, як органу правосуддя, в діяльність виконавчих, управлінських органів, зважаючи на численні адміністративні правопорушення та зростаючу кількість спорів громадян і юридичних осіб з державними органами у сфері управління, що виникають внаслідок порушення прав і свобод людини і громадянина.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Теоретичну базу дослідження склали праці як вітчизняних, так і закордонних учених-юристів, В.Б. Авер'янова, Д.М. Бахраха, Ю.П. Битяка, А.Т. Боннер, В.В. Бойцовой, В.Я. Бойцова, Ю.М. Козлова, А.Т. Комзюка, В.К. Колпакова, В.І. Ремньова, В.В. Сажині, Н.Г. Салищевой, А.О. Селіванова, Е. Старосцяка, В.С. Стефанюка, М.М. Тищенко, Ю.О. Тихомирова, Є.І. Чесовського, Н.А. Чечиної, Д.М. Чечота, М.С. Шакаряна, О.В. Яненко та ін.

Метою статті є визначення правового регулювання інституту адміністративної відповідальності,

в контексті якого важливим є розуміння адміністративного правопорушення (проступку) та інституту адміністративної юстиції.

Виклад основного матеріалу. Адміністративне право, адміністративна деліктологія, адміністративна юстиція почали виникати майже одночасно і зараз існують як системні утворення.

Із самого початку необхідно звернути увагу на те, що в російській імперії, а Україна, як відомо, була її частиною, питання адміністративного права стали предметом доктринальних досліджень пізніше, ніж у країнах Західної Європи. На даному етапі ми спостерігаємо відсутність адміністративного права як наукової конструкції і регулятора суспільних відносин, а також інститутів адміністративного правопорушення і адміністративної юстиції. Примусові заходи від імені держави, які здійснювалися управлінськими структурами, забезпечувалися кримінальним законодавством, а це означає, що вони мали кримінально-правову природу.

Аналіз наукових джерел кінця XIX – початку XX століть, а також і сучасних дають можливість погодитись, що народження в російській імперії адміністративно-правової теорії є наслідком і судової реформи [3].

Об'єктивною обставиною є те, що в діяльності управлінських структур можливі дії і розпорядження, які порушують права та законні інтереси громадян, але вони не завжди є злочинами. У таких діях і розпорядженнях адміністративних структур і виражається сутність так званої адміністративної неправди.

Розуміння адміністративного правопорушення як правової категорії пов'язане з трансформаційними процесами у сфері кримінального права. Визначення проступків як адміністративних обумовлене процедурними особливостями застосування покарань за кримінальним законодавством російської імперії, а Україна, і ми уже на це вказали, була у її складі. Каральна влада була сконцентрована в судах. Справи про малозначні злочини або проступки розглядали мирові судді.

До юрисдикції адміністративних установ були віднесені порушення питних і тютюнових зборів, акцизів, порушення в лісових і рибних

промислах, деяких справ про контрабанду і про невиконання законних розпоряджень начальників портів (статті 1125, 1216 Статуту кримінального судочинства).

Структури адміністративної влади мали не тільки право вирішувати справи про порушення заборон, передбачених загальнодержавним кримінальним законодавством. Законодавство надавало їм право приймати загальнообов'язкові розпорядження, тобто формулювати склади правопорушень без встановлення санкцій.

Але згодом відмежування адміністративного проступку від злочину, а кримінального покарання від покарання в адміністративному порядку на підставі матеріальних ознак стали підставою для створення умов щодо висновків про гуманізацію кримінального законодавства і права, а, відповідно, і всього репресивного механізму держави.

В даному контексті уже радянська юридична наука, вирішуючи проблематику визначення галузевої належності адміністративного проступку і адміністративної відповідальності, як інституту адміністративного права, базувалась на тому, що в умовах радянської влади немає об'єктивних підстав для протиставлення законодавчих і виконавчих органів влади, що радянське право виходить із принципу нерозривного зв'язку законодавства з управлінням. А значить, у радянській дійсності відсутні об'єктивні підстави для протиставлення законів указам та іншим актам органів державного управління. Саме таке розуміння є основоположним моментом, із якого необхідно починати пояснення особливої юридичної природи обов'язкових постанов у радянському праві.

Така позиція набула доктринального характеру і проблема відмежування злочинів від адміністративних проступків у Радянському Союзі набула іншого значення. Із суто правової сфери вона, у відповідній мірі, переміщується у політичну. Зміщення акцентів було спрямоване на вирішення завдання – довести демократизм механізмів примусового забезпечення.

Розкриття змісту адміністративного проступку і його визначення здійснювалося з формальних позицій: обмежувалось таке діяння однією

ознакою – порушенням встановлених заборон, тобто визнавали його протиправність. Проблема співвідношення злочинів і адміністративних проступків розглядалася лише з позицій застосування покарань суб'єктами юрисдикції або суб'єктів, що встановлюють заборони.

Але юридична практика вимагала на доктринальному рівні пошуку матеріальних ознак адміністративного проступку, визначення галузевої належності адміністративної відповідальності, а також відмежування проступків від злочинів за матеріальними ознаками цих діянь. Зверталась увага на аналіз складу діяння для встановлення критеріїв розмежування злочинів від адміністративних правопорушень (проступків). Потрібна була відповідь на складні питання щодо критеріїв розмежування між злочином, з одного боку, адміністративним порушенням і дисциплінарним проступком, з другого.

Результатом наукового пошуку у сфері проблем адміністративного правопорушення (проступку), став Кримінальний кодекс УРСР, ст. 1 якого встановлювала, що суспільно небезпечні діяння є злочинними. Така установка була підставою для висновків про наявність у правовій реальності суспільно небезпечних діянь, що не є злочинними. А у ст. 7 Кримінального кодексу УРСР встановлені діяння, які містять ознаки злочину, але через малозначність не становлять суспільної небезпеки і тому не є злочинами, а це означало, що суспільна небезпека як ознака правопорушення властива лише злочинам. І такі положення закону щодо адміністративних проступків обумовили дві концепції: а) їх суспільної небезпеки; б) їх шкідливості.

Представники теорії суспільної небезпеки адміністративного правопорушення (проступку) розвинули думку щодо матеріальних ознак адміністративного проступку, пов'язуючи з його історико-правовою парадигмою, зокрема Є.В. Додін [4, с. 30].

Концепція шкідливості адміністративних правопорушень (проступків) формується за радянських часів. На її основі показувався демократизм кримінального законодавства, оскільки через відмежування адміністративного проступку від злочину за критерієм шкідливості з кримінально-правового поля відгалужувалася

велика кількість правопорушень та з'являлася можливість збільшувати кількість складів адміністративних проступків.

Наступний етап розвитку теорії адміністративного проступку розпочинається з прийняття у 1980 р. Основ законодавства Союзу РСР про адміністративні правопорушення та у 1984 р. Кодексу Української РСР про адміністративні правопорушення. У цих нормативних актах, відповідно у ст. 7 та ст. 9 дається визначення адміністративного проступку та його ознаки: дія чи бездіяльність, протиправність, винність, караність, об'єкти посягання. На законодавчому рівні визнано тотожними поняття «адміністративний проступок» і «адміністративне правопорушення».

Кодекс Української РСР про адміністративні правопорушення встановлює пріоритет кримінальної відповідальності відносно адміністративної. У ч. 2 ст. 9 Кодексу встановлено, що адміністративна відповідальність за правопорушення настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою відповідно до чинного законодавства кримінальної відповідальності. Але проблема щодо суспільної небезпеки чи шкідливості адміністративних правопорушень (проступків) у цих нормативних актах не була вирішена.

Розробка питань адміністративного правопорушення (проступку) здійснюється фактично в межах, визначених ст. 9 КУпАП УРСР. Аналіз численних змін до КУпАП як за радянських часів, так і за роки незалежності України показує, що ці зміни не торкалися сутнісних характеристик адміністративного правопорушення (проступку). Так, наприклад, не розглянута проблематика щодо вини юридичних осіб у контексті адміністративної відповідальності за адміністративні правопорушення (проступки).

Необхідно вказати на те, що залишається недооціненим значення адміністративного проступку, як одного з первинних юридичних начал утворення інститутів адміністративного законодавства, адміністративної відповідальності, адміністративної деліктології. В принципі можна стверджувати, що науковий аналіз проблематики адміністративного проступку, як правило, не носить самостійного характеру, а розглядається

у контексті розгляду питань інших адміністративно-правових інститутів.

Слід сказати, що винятком щодо характеристики адміністративного проступку є, наприклад, монографія І.П. Голосніченка «Попередження корисливих проступків засобами адміністративного права». В роботі він звернув увагу на місце адміністративного проступку серед інших видів протиправної поведінки, на дискусії щодо співвідношення суспільної небезпеки і шкідливості в ознаках адміністративного делікту, фактору небезпечності суб'єкта правопорушення як одного з критеріїв розмежування проступків і злочинів. Поняття «шкідливість», вважає І.П. Голосніченко, виступає в ролі родового щодо поняття «небезпечність». Проступки мають різний ступінь шкідливості, він (ступінь) може підвищуватись і сягати нової якості – суспільної небезпеки [5, с. 3–5].

У свою чергу, Ю.П. Битяк і В.В. Зуй зауважують, що підставами для визнання діяння адміністративним проступком є наявність у нього трьох ознак: протиправності, винності, адміністративної караності. На їх погляд, адміністративна караність не завжди означає застосування і виконання передбаченого законом покарання. Вони стверджують, що реалізація адміністративного стягнення не завжди слідує за проступком, але можливість його застосування є його невід'ємною властивістю. Вони стверджують, що адміністративним проступком може бути лише винне діяння, а вина полягає у психічному ставленні і суб'єкта проступку до свого діяння, і його згубних наслідків [6, с. 124–126].

Аналіз законодавства щодо адміністративної відповідальності показує, що терміни «адміністративний», «адміністративний проступок» указує не на сферу суспільних відносин, де відбуваються ці протиправні діяння, не на сферу публічного управління, а на те, що за вчинення вказаного порушення застосовується як примусовий захід – один із видів державного примусу, якому властиві такі ознаки – він застосовується органами державної виконавчої влади, у позасудовому порядку на основі адміністративно-процесуальних норм.

Отже, адміністративні правопорушення (проступки) – це різновид правопорушень, за

здійснення яких застосовуються передбачені законом стягнення. Щоб уникнути неточностей щодо правопорушення, за які настає адміністративна відповідальність, зважаючи на чинне законодавство України, доцільно використовувати термін не «адміністративне правопорушення», а «адміністративний проступок». Це має і практичне значення, оскільки є можливість більш точно установити соціальні та правові характеристики даного негативного соціального явища, як особливого виду протиправної поведінки.

Для ефективної протидії адміністративній неправді виникла необхідність створення адміністративної юстиції – організації системи адміністративних судів. Зрозуміло, що функціональне призначення адміністративних судів не у накладанні стягнень і покарань, а у скасуванні неправомірних актів публічної влади. В даному контексті професор І.Ю. Андрєєвський одним із перших дав визначення адміністративного суду, під юрисдикцією якого знаходяться справи, які не розглядають загальні суди [7, с. 241–242].

Окремий порядок для розгляду публічно-правових суперечок потрібен тому, що підставою суперечки є діяння представників влади – чиновників адміністрації, наділених правом влади і підпорядкування. І вони містять такі ознаки, які не дають кваліфікувати їх як кримінальні або цивільно-правові правопорушення, тобто не підпадають під юрисдикцію органів кримінальної чи цивільно-правової юстиції. Правосуб'єктність адміністративної юстиції визначається не привілейованим становищем адміністрації, як сторони в процесі, а природою дій адміністративних органів, що дають підстави для судових суперечок.

В адміністративному законодавстві та правозастосовчій практиці відійшли на другий план питання щодо контролю за адміністративними органами, які наділялися каральними повноваженнями. Основоположну роль тут мав перехід правової системи до примусово-каральних засобів вилу на суспільні відносини і забезпечення державно-політичних інтересів.

Силова підтримка державотворення вимагала юридичного обґрунтування з орієнтиром на відмову розбудови правової держави. Потреба у такому використанні юридичних категорій ста-

ла однією з причин до формування нового соціалістичного права. Правознавство радянського періоду було правом диктатури пролетаріату – державоцентристським правом, починаючи із загальної теорії до окремих галузевих інститутів, тобто воно ставило на перше місце інтереси держави.

В такому правовому полі основні, первинні дефініції адміністративного права, адміністративної юстиції, адміністративного правопорушення втратили значення юридичних цінностей. Таким чином, було здійснено підпорядкування правоохоронної системи завданням виконавчої влади.

Адміністративна юстиція отримала статус «буржуазного інституту», для існування якого немає місця в радянському праві, в радянських відносинах між владою та громадянами, оскільки немає антагонізмів між трудящими й адміністрацією. А до системи адміністративної юстиції може бути віднесена діяльність загальних судів, які розглядають справи, що виникають із адміністративно-правових відносин у порядку цивільного судочинства. Але за радянських часів суди не були компетентні скасовувати незаконні адміністративні акти. Вони могли лише порушити питання про скасування управлінського акта перед адміністративним органом, який його видав, або перед вищим адміністративним органом. А ці органи управління приймали рішення про скасування, зміну чи залишення адміністративного акта в силі. Таким чином, фактичним органом адміністративної юстиції у Радянському Союзі була державна адміністрація.

Із 1961 р. розпочався процес розширення меж судового контролю за діяльністю органів державного управління. Так, Указ Президії Верховної Ради УРСР від 15.12.1961 р. «Про подальше обмеження застосування штрафів, що накладаються в адміністративному порядку» істотно змінив порядок порушення адміністративних справ, вони стали порушуватися, як правило, за скаргами зацікавлених осіб, зокрема, громадяни одержали право оскаржити в загальні суди постанови про накладення штрафів. Цим же Указом було затверджено Положення «Про адміністративні комісії при виконавчих комітетах районних, міських, сільських, селищних рад

народних депутатів Української РСР», відповідно до якого адміністративні комісії при виконках районних, міських, сільських, селищних рад народних депутатів трудящих були включені до системи органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення.

Відповідною передумовою розвитку інституту адміністративної юстиції в Україні було прийняття Кодексу про адміністративні правопорушення, яким до підвідомчості суду віднесені справи про адміністративні делікти, що характеризуються підвищеним ступенем суспільної шкідливості, а також продуманий і деталізований механізм розгляду даних справ, винесення і виконання рішень по них.

У квітні 1978 р. було прийнято Конституцію УРСР, ст. 56 якої було передбачено, що дії посадових осіб, вчинені з порушенням закону, із перевищенням повноважень і які обмежують права громадян, можуть бути у встановленому законом порядку оскаржені до суду. У червні 1987 р. був прийнятий Закон СРСР «Про порядок оскарження в суд неправомірних дій посадових осіб, що ущемляють права громадян», який став важливим етапом у становленні і розвитку інституту судового контролю за діяльністю адміністративних органів – інституту адміністративної юстиції в радянський період.

Предметом судового оскарження згідно з даним Законом були дії посадових осіб, вчинені з порушенням закону, перевищенням повноважень, що ущемляють права громадян, внаслідок яких: 1) громадянин незаконно позбавлений можливості цілком або частково здійснювати право, надане йому законом або іншим нормативним актом; 2) на громадянина незаконно покладений будь-який обов'язок.

Цим Законом було встановлено загальне право на оскарження в суд актів і дій посадових осіб органів державного управління. На основі його положень Цивільний процесуальний кодекс України був доповнений главою 31-А «Скарги громадян на рішення, дії або бездіяльність державних органів, юридичних або посадових осіб у сфері управлінської діяльності».

Суттєвою помилкою Закону від 30.06.1987 р. було те, що відповідно до статті 1 в суд могли бути оскаржені тільки одноособові неправомір-

ні акти посадових осіб, а рішення і діяльність колегіальних органів державного управління оскарженню не підлягали. Прогалину було усунуто новим Законом СРСР «Про порядок оскарження в суд неправомірних дій органів державного управління і посадових осіб, що ущемляють права громадян» від 02.11.1989 р., яким був розширений предмет судового оскарження і визначено, що оскарженню підлягають дії органів державного управління і посадових осіб, тобто одноособові та колегіальні дії.

Таким чином, аналіз становлення і розвитку інституту адміністративної юстиції в Україні свідчить про те, що теорія і практика судового контролю йшла шляхом поступового розширення компетенції загальних судів по вирішенню адміністративних спорів. Ідеї створення системи адміністративної юстиції перешкоджали ідеологічні догми і стереотипи, пануючі в тоталітарній державі, що супроводжувалося обґрунтуванням неможливості впровадження даного інституту цілою низкою причин, у тому числі загрозою значного розширення державного апарату, надходження в суд скарг неправового характеру та ін. Україна одержала у спадщину від Радянського Союзу систему, в якій адміністративні спори відносяться до відання загальних судів і розглядаються за правилами цивільного судочинства, а інші спори розглядаються в інстанційному порядку з дотриманням правил адміністративного процесу.

Нині діюча Конституція України, закріпивши принцип поділу влади на законодавчу, виконавчу і судову, поклала початок кардинальному реформуванню системи органів правосуддя, у структурі якої передбачається створення поряд із господарськими іншими спеціалізованих судів. До числа таких чинне законодавство віднесло й адміністративні суди.

Висновки. В контексті проблем адміністративної деліктології важливими є: розуміння сутності матеріальної ознаки правопорушення (проступку); наявності такої властивості як караність; співвідношення змісту термінів «правопорушення» і «проступок»; особливостей суб'єктивної сторони (встановлення вини як підстави застосування адміністративних стягнень); відмежування адміністративного просту-

пкун від злочину. Опорою, основою тут є напрацювання науковців, які проводились досить тривалий час і які сформулювали необхідні доктринальні конструкції у цьому напрямку.

За результатами проведеного аналізу можна стверджувати, що інститут адміністративної юстиції в Україні у своєму становленні пройшов досить складний шлях. Він бере свій початок у російській імперії, його розвиток продовжувався в Радянському Союзі, а потім і в Україні, Разом з тим, це і є одним із актуальних напрямків побудови в Україні правової держави.

Література

1. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний правовий феномен: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 528 с.

2. Імплементация міжнародних стандартів адміністративної відповідальності у законодавстві України: монографія / за заг. ред. О.В. Негодченка. Київ: Вид-во Людмила, 2017. 454 с.

3. Андреевский И. Полицейское право. Т. 1. Введение. Ч. 1: Полиция безопасности. 2-е изд. СПб: Типография В.В. Пратца, 1874. 648 с.

4. Додин Е.В. Административная деликтология: курс лекций. Одесса: БАХВА, 1997. 116 с.

5. Голосніченко І.П. Попередження корисливих проступків засобами адміністративного права. Київ: Вища шк., 1991. 207 с.

6. Битяк Ю.П., Зуй В.В. Административное право Украины: учеб. пособие. Харьков, 1999. 224 с.

7. Андреевский И.Е. Административный суд. Энциклопедический словарь, издаваемый проф. СПб. ун-та Н.И. Берзиным: в 16 т. Отд. 1. Т. 1. СПб.: Общественная польза, 1873. 709 с.

References

1. Kolpakov V.K. Administratyvno-deliktnyi pravovyi fenomen: monohrafiia. Kyiv: Yurinkom Inter, 2004. 528 s.

2. Implementatsiia mizhnarodnykh standartiv administratyvnoi vidpovidalnosti u zakonodavstvi Ukrainy: monohrafiia / za zah. red. O.V. Nehodchenka. Kyiv: Vydavnytstvo Liudmyla, 2017. 454 s.

3. Andreevskii Y. Politseiskoe pravo. T. 1. Vvedenie. Ch. 1: Politsiia bezopasnosti. 2-e yzd. SPb, Tipohrafiia V.V. Prattsa, 1874. 648 s.

4. Dodin E.V. Administrativnaya deliktologhiia: kurs lektsyi. Odessa: BAKhVA, 1997. 116 s.

5. Holosnichenko I.P. Poperedzhennia koryslyvykh prostupkiv zasobamy administratyvnoho prava. Kyiv: Vyshcha shk., 1991. 207 s.

6. Bytiak Yu.P., Zui V.V. Administrativnoe pravo Ukrainy: ucheb. posobie. Kharkov, 1999. 224 s.

7. Andreevskii Y.E. Administrativnii sud. Entsiklopedycheskii slovar, izdavaemyi prof. SPb. un-ta N.Y. Berzinym: v 16 t. Otd. 1. T. 1. SPb.: Obshchestvennaia polza, 1873. 709 s.

HISTORICAL AND LEGAL NATURE OF ADMINISTRATIVE OFFENCE (MISDEMEANOR) AND ADMINISTRATIVE JUSTICE IN UKRAINE

National Aviation University
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03680, Kyiv, Ukraine
E-mails: ivanl.borodin1111@gmail.com, arybikova@ukr.net

Objective: to define of legal regulation of the institute of administrative responsibility in the context of which it is important to understand the administrative offense (misdemeanor) and the institute of administrative justice. **Research methods:** phenomenological, hermeneutic; sociological; logical; dialectical methods are used in the article. **Results:** knowledge of an administrative offense (misdemeanor) as a type of legal liability and the institution of administrative justice as legal phenomena in accordance with the fundamental standards of society, state and law, in their interconnection. **Discussion:** the historical aspect of legal regulation of administrative offenses and administrative justice in Ukraine is analyzed, as a result of which the opinion is substantiated that the institution of administrative justice in Ukraine in its formation originates in the Russian Empire, continues to develop in the Soviet Union, and then in Ukraine, we believe that this institution is one of the most relevant areas of building a legal state in Ukraine.

The analysis of the formation and development of the institution of administrative justice in Ukraine suggests that the theory and practice of judicial control followed the path of gradual expansion of the competence of general courts to resolve administrative disputes. The idea of creating a system of administrative justice was hindered by ideological dogmas and stereotypes prevailing in the totalitarian state, which was accompanied by the justification of the impossibility of introducing this institution for a number of reasons, including the threat of a significant expansion of the state apparatus etc. Ukraine has inherited from the Soviet Union a system in which administrative disputes fall under the jurisdiction of general courts and are considered according to the rules of civil proceedings, while other disputes are considered in an instance procedure in compliance with the rules of administrative procedure.

Key words: administrative law; administrative offence (misdemeanour); administrative justice; administrative proceedings; administrative process; criminal offence; code.

Стаття надійшла до редакції 05.12.2022